

Gemeente Raalte

Uitvoeringsprogramma

‘Licht in de Openbare Ruimte’

Donker waar mogelijk, licht waar nodig

17 november 2015

Opgesteld door Licht en Donker Advies in opdracht van de gemeente Raalte.

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Lichtbronnen, motto en ambities	4
3. Stimuleren in plaats van reguleren	5
4. Acties Communicatie/Bewustmaking	7
5. Acties Openbare Verlichting	8
6. Acties Beleid en Ruimtelijke projecten	9
7. Acties per Lichtbron (van derden).....	10
a. Sportvelden inclusief parkeerterreinen in beheer van sportpark.....	11
b. Winkels en bedrijven(terreinen) inclusief parkeerterreinen	12
c. Buitengebied: bedrijfsmatige en particuliere verlichting.....	13

1. Inleiding

Beeldend beleidsplan & uitvoeringsprogramma

Raalte voert verlichtingsbeleid waarbij, naast veiligheid en beleving, ook aandacht is voor energie besparen, lichtvervuiling beperken en donkerte beschermen.

Het uitgangspunt is daarom: *Donker waar mogelijk, licht waar nodig*. Dit motto staat centraal in het nieuwe [Beeldend Beleidsplan Licht in de Openbare ruimte](http://www.raalte.verlichtinginbeeld.nl) van Raalte (www.raalte.verlichtinginbeeld.nl). Het beleidsplan richt zich op openbare verlichting én op de overige lichtbronnen in de openbare ruimte. Het maakt de ambities van de gemeente inzichtelijk voor raadsleden, bestuurders, ambtenaren en voor burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen.

Kern van het uitvoeringsprogramma is het bewust worden van de effecten van verlichting in de openbare ruimte en maatregelen die kunnen worden genomen om de kwaliteit van de leef- en werkomgeving te behouden en versterken.

Dit uitvoeringsprogramma hoort bij het beeldend beleidsplan. Het uitvoeringsprogramma bevat inspirerende en stimulerende maatregelen die kunnen worden ingezet om de gestelde beleidsdoelen daadwerkelijk te kunnen realiseren. Het is geen statisch document. Nieuwe ontwikkelingen en inzichten worden meegenomen binnen de context van het beeldend beleidsplan en dit uitvoeringsprogramma.

Dit interne, in eerste instantie ambtelijke document benoemt de acties die de diverse disciplines nu al uitvoeren of kunnen gaan oppakken op natuurlijke momenten binnen hun werkzaamheden. Acties zijn gericht op:

Voornamelijk: lichtbronnen in de openbare ruimte die van andere partijen zijn
Op hoofdlijnen: de eigen openbare verlichting

Voor de eigen openbare verlichting wordt een overzicht gegeven van hoe er bewuster verlicht gaat worden op hoofdlijnen, overeenkomstig het nieuwe beeldende beleid. Dit uitvoeringsprogramma biedt geen beheer-/ onderhoud-/ vervangingsprogramma met technische en financiële details over de gemeentelijke masten, armaturen en lampen. Er zal een afzonderlijk beheerplan worden opgesteld.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een inleiding zodat dit uitvoeringsprogramma los van het beeldend beleidsplan leesbaar is. Hoofdstuk 3 beschrijft de aanpak op hoofdlijnen: stimuleren in plaats van reguleren.

In hoofdstuk 4, 5 en 6 worden de acties beschreven die de gemeente Raalte kan gaan uitvoeren, gekoppeld aan de verschillende rollen/taken die de gemeente heeft. Hoofdstuk 4 bevat acties op het gebied van communicatie en bewustwording, hoofdstuk 5 acties die betrekking hebben op de eigen openbare verlichting en hoofdstuk 6 acties die te maken hebben met beleid en ruimtelijke projecten. In hoofdstuk 7 staan voorbeelden van acties die gekoppeld zijn aan specifieke lichtbronnen/gebieden. Het gaat daarbij om a) sportvelden, b) winkels en bedrijven en c) het buitengebied.

2. Lichtbronnen, motto en ambities

Beeldend beleidsplan – de belangrijkste lichtbronnen

Het nieuwe beleidsplan brengt in beeld hoe Raalte er 's avond en 's nachts uit ziet. Het is er relatief donker vergeleken bij meer verstedelijkte delen van Nederland. Buiten de bebouwde kom is er weinig licht. Binnen de bebouwde kom is de verlichting over het algemeen bescheiden en functioneel. Vanwege het open en donkere landschap vallen lichtbronnen die er wel zijn echter extra op. Vooral als deze fel zijn en/of slecht afgesteld. Deze lichtbronnen zijn van grote afstand zichtbaar en kunnen hinderlijk zijn voor omwonenden en weggebruikers.

Opvallende lichtbronnen in Raalte zijn onder andere:

- sportvelden (licht brandt vooral in het begin van de avond)
- verlichte paardenbakken (licht brandt vooral in het begin van de avond)
- verlichting van deels lege parkeerterreinen bij winkels en sportvelden
- licht van winkels en bedrijven, ook op terreinen waar niet wordt gewerkt
- verlichte naamborden, gevels, etalages en andere reclame-uitingen
- monumenten en kunstwerken die aangelicht worden
- open stallen en andere verlichting van agrarische bedrijven

De trend is dat particulieren en bedrijven meer en felle verlichting plaatsen. Er zijn steeds meer technieken en lichtkleuren op de markt en de prijs van vooral LED verlichting daalt. Ook zijn er meer armaturen waarbij het licht in alle gewenste richtingen kan stralen. Vanwege energiebesparing is het interessant om alle lichtbronnen te bekijken op functie en techniek en niet alleen degene die lichthinder/vervuiling geven.

Motto: 'Donker waar mogelijk, licht waar nodig'

Duurzaamheid en energiebesparing krijgen steeds meer aandacht, niet alleen ter bescherming van het milieu maar ook vanwege de besparing op (energie)kosten. Daarnaast wordt het beschermen van de natuurlijke donkerte en het terugdringen van lichthinder en lichtvervuiling de laatste jaren steeds belangrijker. Een groeiend aantal mensen is zich er van bewust dat een overdaad aan licht niet altijd en overal gewenst is. Het kan een versturende werking hebben op dieren, planten en mensen, kost energie, en zorgt voor lichtvervuiling.

Iedere eigenaar van verlichting zou zichzelf kunnen afvragen: is licht hier daadwerkelijk nodig? En zo ja, op welke tijden? Met welke lichtsterkte? En lichtkleur?

En in welke richting moet het licht schijnen? De lichtbroneigenaar maakt zelf zijn afweging, de gemeente kiest ervoor te informeren en stimuleren.

Ambitie: 'Ontwikkelen zonder toename van licht'

De ambitie van Raalte is geen verdere toename van de totale lichtuitstoot.

Dit is een ambitie die lastig meetbaar is. De intentie is echter helder:

- de verstoring door licht in totaliteit neemt niet verder toe
- bij huidige storende bronnen wordt gekeken of er verbetering mogelijk is
- bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt de verlichting dusdanig ingericht dat de kwaliteit van de leefomgeving wordt versterkt

De gemeente Raalte kijkt naar de huidige verlichting en is alert bij nieuwe activiteiten in de openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan de bouw van een nieuwe woonwijk, grote horecagelegenheid, extra sportveld, of uitbreiding van een bedrijf.

Het doel is daarbij **niet** om dergelijke ruimtelijke en economische ontwikkelingen te beperken. De gedachte is juist om deze ontwikkelingen te benutten. Duurzaamheid en leefomgevingskwaliteit kunnen verbeteren door bewuste keuzes te maken op het moment van bij nieuwe aanleg of verandering van verlichting.

3. Stimuleren in plaats van reguleren

De aanpak van Raalte

De acties van Raalte sluiten zoveel mogelijk aan bij bestaande werkzaamheden en taken van de gemeente. Het uitgangspunt is daarbij: liever stimuleren dan reguleren. De aanpak is gericht op:

- bewustmaken en stimuleren door te laten zien wat je als gemeente zelf doet
- in gesprek gaan met diverse natuurlijke samenwerkingspartners van de gemeente
- in gesprek gaan met belangrijke (groepen) lichtbroneigenaren
- inzetten op maatregelen met minimale investeringskosten
- het onderwerp bewust verlichten opnemen in relevante beleidsplannen
- stimuleren van bottom-up processen vanuit de samenleving die leiden tot het realiseren van de doelstellingen (overheidsparticipatie)
- voor duurzaamheidsmaatregelen samen met maatschappelijke organisaties en andere partijen zoeken naar financierings- en stimuleringsmogelijkheden
- in principe niet het regulerende spoor, tenzij sprake is van ernstige verstoring door licht en er na gesprekken geen vrijwillige maatregelen worden genomen

Samen met anderen

De gemeente wil haar ambities realiseren in samenspraak en afstemming met anderen. Belangrijke (gespreks)partners om te komen tot 'Donker waar mogelijk, Licht waar nodig' zijn onder andere:

- Verenigingen van ondernemers/ winkeliers/ bedrijventerreinen (diverse organisaties in de diverse kernen)
- Natuur & milieuorganisaties: NMO/IVN/Natuurmonumenten
- Kerkenraden en beheerders van monumenten en musea die zelf aanlichten
- LTO Noord (Land- en Tuinbouw Organisatie), regionale afdeling
- Recron en lokale organisaties namens recreatiebranche
- Plaatselijke belangen en wijkvertegenwoordigers
- sportverenigingen: buitensporten en zwembaden en de Sportraad
- maneges en particuliere eigenaren van paardenbakken
- woningbouwcorporaties en Verenigingen van Eigenaren
- projectontwikkelaars die veel actief zijn in de gemeente
- non-profit instellingen: woon-zorgcomplexen, verpleeg en verzorgingshuizen
- RUD IJsselland (verlengstuk van de gemeentelijke organisatie)
- De Kracht van Salland (de Salland Deal)

Partijen die daarnaast specifiek van belang zijn als het gaat om openbare verlichting zijn en die betrokken zijn bij het opstellen van het beeldend beleidsplan zijn:

- Politie
- Veilig Verkeer Nederland (regionaal kantoor) en Fietzersbond
- belangenbehartigers van weggebruikers waaronder specifiek ouderen, gehandicapten
- direct omwonenden van specifieke projecten (particulieren en bedrijven)

4. Acties Communicatie/Bewustmaking *de gemeente als voorlichter en motivator*

Goede communicatie is de basis om de gemeentelijke ambities te realiseren. Het bewustzijn op het nieuwe thema 'Donker waar mogelijk, licht waar nodig' kan verder groeien. De gemeente geeft als lichtbroneigenaar het goede voorbeeld in bewust verlichten. Met het beeldende beleidsplan 'Licht in de Openbare Ruimte' heeft de gemeente een instrument in handen om haar visie uit te dragen op belangrijke thema's zoals kwaliteit van de fysieke leefomgeving, veiligheid, duurzaamheid en besparingen.

De meeste eigenaren van licht in de openbare ruimte hebben meer kennis, informatie en prikkels nodig om bewuster te gaan verlichten. Ondanks de jaarlijkse 'Nacht van de Nacht' zijn veel burgers en bedrijven zich niet bewust van de impact van licht op hun leefomgeving en eventuele negatieve effecten zoals hinder, energieverbruik, verstoring van de natuur en het landschap.

Communicatie is een essentieel instrument, te meer omdat de gemeente zo min mogelijk het regulerende spoor wil bewandelen. De gemeente is afhankelijk van de medewerking van vele eigenaren van lichtbronnen om haar ambities te bereiken. Deze moeten bewust maar ook enthousiast gemaakt worden voor veranderingen.

Wat doet de gemeente al als voorlichter/motivator:

1. De gemeente is al jaren actief in het kader van de Nacht van de Nacht.
2. Met het beeldend beleidsplan heeft de gemeente een praktisch en aantrekkelijk communicatie-instrument opgesteld.

Nieuwe activiteiten als voorlichter/motivator:

1. Bewustmaking van externe partijen via reguliere communicatiekanalen (gemeentepagina en -site, nieuwsbrieven, informatieavonden) met verwijzing naar het beeldende beleidsplan.
2. Gesprekken met de relevante spelers in het veld zoals genoemd in hoofdstuk 3, liefst agenderen op reguliere vergaderingen en bij lopende projecten richting specifieke lichtbroneigenaren (hoofdstuk 7), gebruik maken van nachtfoto's en beeldend beleidsplan.
3. De hotpots (opvallende lichtbronnen/kansrijke verbeterlocaties) op een rijtje zetten zodat deze informatie gebruikt kan worden richting specifieke doelgroepen.
4. Burgers vragen om hun beleving, prioriteiten of activiteiten aan te geven door middel van een enquêtekноп op het beeldende beleidsplan (zoals dit ook tijdelijk gebeurt tijdens de voorbereidingsfase van het concept beleidsplan).
5. Forum (bijv. hangen aan beeldend beleidsplan) waarop iedereen of specifieke partijen zoals sportverenigingen en scholen hun ervaringen kunnen delen.
6. Voorbeeldrol nemen verlichting gemeentelijke gebouwen (scholen, buurthuizen), aanpak, energiebesparing, evt. in gebruikers/huurovereenkomsten regels opnemen over energieverbruik maar ook de buitenverlichting.
7. Energieaanpak bestaande woningbouw/ Energieloket – buitenverlichting als thema toevoegen met goede voorbeelden erbij.
8. Digitaal lespakket met veel beeldend materiaal aanbieden aan scholen over Bewust Verlichten (modernisering van een bestaand 'papieren' lespakket).
9. Het college en de ambtelijke organisatie worden gezamenlijk ambassadeur. Regelmatig agenderen en kennis delen is nodig tussen de beleidsterreinen gemeentewerken, economie, vastgoed, fysieke omgeving, leefomgeving/RUD.
10. Delen van de resultaten binnen 'De Kracht van Salland' en 'De Salland Deal'.

5. Acties Openbare Verlichting

de gemeente als lichtbron-eigenaar

De gemeente wil een sobere en doelmatige verlichtingsinstallatie, rekening houdend met:

- verkeersveiligheid, sociale veiligheid, beleving/sfeer van de openbare ruimte
- kosten, energiegebruik, lichthinder, het donkere landschap, flora en fauna

Activiteiten op het gebied van communicatie & voorbeeldrol:

1. Met het beeldend beleidsplan laat de gemeente zien aan burgers, bedrijven en maatschappelijke partijen dat ze ook voor de eigen openbare verlichting inzet op bewuster verlichten en niet alleen derden aanspreekt op hun verlichting.
2. Bij grootschalige vervangingen of wijzigingen in de openbare verlichting wordt het beeldend beleidsplan ingezet als informatiemiddel om uit te leggen waarom bepaalde keuzes worden gemaakt in het betreffende gebied.
3. Een knop 'geef uw mening' op het beeldende beleidsplan wordt ingezet op momenten dat burgers en bedrijven betrokken worden bij wijzigingsprojecten.
4. De gemeente overlegt via brieven en informatieavonden met betrokkenen in de omgeving als er grote veranderingen op stapel staan. Een voorbeeld is het eventueel verwijderen van verlichting.

Nieuwe activiteiten waarvoor een projectplan moet worden opgesteld:

1. Installatieverantwoordelijkheid voor de eigen elektrische installaties goed regelen (project samen met andere gemeenten)
2. Deelnemen aan de landelijke monitoring Energieakkoord via www.monitoringovlvri.nl voor inzicht in energieprestaties van de eigen openbare verlichting en om bij te dragen aan landelijk inzicht in het behalen van de doelen.
3. Het opstellen van een beheerplan voor de openbare verlichting. Het beheerplan geeft inzicht in de maatregelen en kosten voor het dagelijks onderhoud en de vervangingen die noodzakelijk zijn op basis van inventarisaties en inspecties van de openbare verlichting.

Activiteiten ter uitvoering van beleid Bewuste Openbare Verlichting

1. Tijdig aandacht voor verlichting bij herinrichtingsplannen of nieuwe aanleg wegen.
2. Onnodige verlichting binnen en buiten de kom verwijderen of niet vervangen, opties markering en (wegdek)reflectie bekijken.
3. Het lichtniveau inrichten op circa 70% van de richtlijn ROVL waar mogelijk.
4. Verlichting goed richten qua afstelling en armatuurkeuze, bij projecten nieuwe technieken toepassen zoals LED (energie besparen en het licht goed richten).
5. Extra aandacht voor stads/dorpsrandzones qua lichtuitstraling naar buitengebied.
6. Parkeerplaatsen met OVL inventariseren (sport, bedrijventerreinen, winkels, zorg etc.) en bekijken waar totale uitschakeling mogelijk is zoals bij sportvelden, en anders dimmen toepassen.
7. Voorabri's, bewegwijzering en informatieborden wordt gesproken met beheerder c.q. leverancier over de mogelijkheid van meer energiezuinige lampen, uitschakelen of dimmen in de nacht.
8. Besluiten over: de aanlichting van monumenten en kunstwerken in de zomer uitschakelen tussen 1 en 6 uur, in de winter tussen 23 en 6 uur. Respondenten van de online enquête waren hier zeer positief over.
9. Bij vervanging van de aanlichting wordt bekeken of het lichtplan verbeterd kan worden qua energieverbruik en lichtuitstoot.
10. De ambtenaren voor openbare verlichting stellen hun (technische) verlichtingskennis beschikbaar aan collega's van andere vakdisciplines bijvoorbeeld bij het beoordelen van een lichtplan bij een vergunningaanvraag.

6. Acties Beleid en Ruimtelijke projecten *de gemeente als kadersteller en projectleider*

De gemeente wil inzetten op communiceren en stimuleren. Harde regelgeving verdient niet de voorkeur. Vooraf heldere kaders stellen kan excessen en handhaving voorkomen. Wanneer bedrijven zich vestigen of uitbreiden maakt de gemeente kenbaar dat de eis van inpassing in de omgeving óók geldt voor de avond en de nacht. En dat maatregelen voor energiebesparing óók voor buitenverlichting gewenst zijn.

Welk beleid bevat nu al elementen van bewust verlichten:

1. Visie Raalte Duurzaam (inzet op LED) en het jaarprogramma RUD (2015) (energiebesparing bij bedrijven inclusief buitenverlichting én lichtvervuiling).
2. De Welstandsnota (2010) beperkt verlichte reclame. Het Bestemmingsplan Buitengebied geeft eisen aan verlichte paardenbakken.
3. Het beeldende beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte bevat voor openbare verlichting beleid voor bewust verlichten. Voor overige lichtbronnen bevat het bestaand beleid en wensbeelden horende bij de diverse gemeentelijke disciplines.

Nieuwe activiteiten als kadersteller:

De gemeente neemt het belang van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en van energiebesparing op in relevante beleidsnota's op het moment dat deze worden opgesteld of geactualiseerd.

1. Structuur/omgevingsvisie/bestemmingsplannen voor buitengebied (aandacht vragen voor de nachtelijke kwaliteit van de leefomgeving, expliciet benoemen van de impact van licht op landschap en flora en fauna, eventueel eisen voor paardenbakken of open stallen aanscherpen).
2. Afweging maken of maximale hoogte van lichtmasten wel gewenst is bij sportvelden en paardenbakken. Afweging landschappelijke inpassing overdag (lage masten gewenst) versus in de nacht (hoge masten of meerdere lage masten gewenst zodat het licht zo goed mogelijk naar beneden schijnt).
3. Bestemmingsplannen, beeldkwaliteitsplannen binnen de bebouwde kom (welstandsnota, woonvisie, centrum, bedrijventerreinen), tijdig bewust verlichten meenemen bij Politiekeurmerk Veilig Wonen en Keurmerk Veilig Wonen.
4. Actualisatie beleid Sport(accommodaties): sterker de relevantie van energiebesparing (ook als jaarlijkse kostenpost vereniging) en het voorkomen lichthinder/vervuiling opnemen.
5. Beleid Vergunningverlening en Handhaving: inbedding afspreken met Regionale Uitvoeringsdienst/ Kennispunt Energie speerpunt 'energiebesparing bij bedrijven'.

Nieuwe activiteiten als partner in ruimtelijke ontwikkelingen:

De ambitie voor bewust verlichten meenemen in geplande uitvoeringsprojecten.

1. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt Beeldend Beleidsplan getoond en initiatiefnemers om verlichtingsplannen gevraagd, zoals bij de uitbreiding of renovatie van: bedrijventerrein, zorg (Zozijn en Zorggroep Raalte), sportvelden, buitengebied (stallen, maneges, terreinverlichting).
2. Verlichting meenemen in aanpak energiebesparing bestaande woningvoorraad en bij nieuwbouw, bij kantoren, winkels en andere bedrijfspanden, openbare gebouwen zoals scholen en buurthuizen, zorgcomplexen.

Enkele belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen in Raalte de komende jaren zijn:

- Heino en Nieuw Heeten (stedenbouwkundige/dorpsvisie)
- Burgemeesterkwartier (inbreidingsplan 40 woningen)
- Nieuw sportcomplex (zwembad en sporthallen) incl. openbare ruimte (parkeerterrein)

7. Acties per Lichtbron (van derden)

De acties in dit hoofdstuk zijn gericht op lichtbronnen van derden en hebben als aanpak:

- gemeente gaat in gesprek met (groepen) lichtbroneigenaren/samenwerkingsverbanden
- eenvoudige, effectieve maatregelen waarvoor geen grote investeringen noodzakelijk zijn
- energie(kosten)besparing als basis argument
- lichthinder/vervuiling tegengaan kan als bijkomend voordeel meenemen (maar let op, sommige eenvoudige maatregelen zoals het vlak draaien van een armatuur, besparen geen energie maar verminderen zeker wel de hinder!)

a. Sportvelden inclusief parkeerterreinen in beheer van sportpark

Sportveldverlichting is in de avonduren dominant aanwezig in de relatief donkere omgeving van Raalte. Het gaat om een grote hoeveelheid licht, vaak van veraf zichtbaar. Een goed verlicht sportveld straalt weinig direct licht uit naar de omgeving, ook al blijven ze van grote afstand zichtbaar. Wel is het aantal uren per etmaal beperkt: deze verlichting moet uitgeschakeld worden nadat het veld niet meer gebruikt wordt, en uiterlijk om 23.00 uur 's avonds. Energiebesparing komt vaak ten behoeve van de vereniging en daarom een goede trigger. Lichthinder verminderen komt vaak ten behoeve van de omgeving (omwonenden dan wel natuur en landschap).

Acties als eigenaar:

1. Lege parkeerplaatsen bij sportvelden zijn meestal de hele nacht verlicht. Als dit gemeentelijke verlichting is, dan overweegt de gemeente deze uit te schakelen dan wel te dimmen. Anders overlegt de gemeente met behorende verenigingen.
2. Plan klaarleggen voor het moment dat de huidige verlichting vervangen moet worden: als eigenaar van masten en armaturen bij sportvelden besluit de gemeente samen met de sportvereniging over goede armaturen en het laten plaatsen op een voldoende hoge mast. De voor- en nadelen van LED verlichting worden meegenomen in de afweging..
3. Korte termijn: inventarisatie per sportveld om te zien waar verbeteringen mogelijk zijn qua afstelling (andere stand van armatuur), zeker waar hinder al gemeld is. Waar nodig wordt de verlichtingssterkte op gevels en de lichtsterkte van een armatuur gemeten en naast de richtlijn van de NSVV ter voorkoming van lichthinder gelegd.
4. Als er sprake is van lichtuitstraling richting het open landschap, wordt gerekend volgens hoofdstuk 7 van de richtlijn van de NSVV gerekend aan de zogenaamde upward light ratio en de uitstralingshoek. Als deze boven de aanbevolen waarden is of zijn, biedt dit extra argumenten voor aanpassing van de verlichting.
5. Extra aandacht voor nieuwe sportaccommodatie Tijenraan.

Acties als stimulator:

1. De gemeente presenteert het beeldende beleidsplan en de nachtfoto's van sportvelden aan de sportverenigingen. Besproken wordt welke mogelijkheden er voor verduurzaming zijn: verlichting van velden en parkeerplaatsen, zonnepanelen, energiebesparing algemeen. Besproken wordt op welke wijze de sporters hiervan bewust te maken. Met de sportverenigingen wordt ook gesproken over gedrag (na de training direct de verlichting uitschakelen).
2. Verdergaande optie: de gemeente inventariseert de kosten en baten van de investeringen voor verduurzaming (verlichting, panelen, overige energiebesparing). Een constructie is nodig waarbij de profijthebber van de energiebesparing degene is die uiteindelijk betaalt. Daarbij worden afspraken gemaakt over de keuze op natuurlijke vervangingsmomenten.

Acties als kadersteller

1. De gemeente neemt de algemene doelstelling van energiebesparing en minder lichtvervuiling op bij de actualisatie van het sport(accommodatie)beleid.
2. Verdergaande optie: bij de nieuwe aanleg en vervanging van verlichting waar de gemeente eigenaar van is, eist de gemeente van de aannemer en de vereniging dat aan de diverse waarden wordt voldaan uit hoofdstuk 7.1 van de NSVV Richtlijn ter voorkoming van lichthinder. Dit hoofdstuk beschrijft de grenswaarden qua lichtuitstraling richting omwonenden en richting open landschap). De gemeente verzoekt (in bovengenoemd overleg) sportverenigingen die masten in eigendom hebben, om hetzelfde te doen.

b. Winkels en bedrijven(terreinen) inclusief parkeerterreinen

De gemeente wil de kwaliteit van haar leefomgeving verhogen, ook in de nacht, maar zo min mogelijk extra regels opleggen aan ondernemers. De gemeente wil rekening houden met de ondernemers die bijvoorbeeld behoefte hebben aan verlichte reclames, etalages, buitenterrein of het aanlichten van hun gebouw. De gemeente zal hierbij de belangen van omwonenden en weggebruikers, en de wens van een onverstoord (donker) landschap in het oog houden.

Triggers: energie(kosten) besparen en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Acties als stimulator/communicator

1. Agenderen van dit thema bij ondernemersvereniging/ losse ondernemers/KRW overleg. Hulpmiddelen:
 - a. beeldend beleidsplan
 - b. nachtfoto's van een serie bedrijven als te bespreken voorbeeld
2. Bespreken welke verbetermogelijkheden bedrijven zelf zien waar geen grote investeringen voor nodig zijn. Denk aan tijdig licht uitschakelen, de lamp anders richten, dimmen, aanwezigheidsdetectie, een lager vermogen lamp of andere lichtkleur gebruiken. Duurzaamheid/MVO is insteek
3. Bij energiescans ook element lichthinder/vervuiling meenemen.
4. Bij herstructurering of bij vestiging van een nieuw bedrijf de wens expliciet uiten om de nachtelijke kwaliteit te handhaven en energie te besparen.

Acties als kadersteller

1. Vastleggen hoe dit thema in V&H taken wordt meegenomen in bestaande situaties maar ook bij een nieuwe/te wijzigen omgevingsvergunning zoals bij vestiging nieuwe bedrijven. Bij verwachte lichtimpact wordt een lichtplan gevraagd. Dit kan tot vrijwillige afspraken leiden. De OVL collega kan ondersteunen qua kennis.
2. Bij zeer hinderlijke of overbodige lichtbronnen voert de gemeente eerst een gesprek met de lichtbroneigenaar. Dit gebeurt bij voorkeur met nachtfoto ter illustratie en het beeldende beleidsplan om te tonen dat het een integrale wens en aanpak is en niet een actie gericht op deze ene ondernemer.
3. Verdergaande optie: als dit niet tot vrijwillige verbeteringen leidt, dan is er de mogelijkheid voor de gemeente om gebruik te maken van de Wet Milieubeheer, met daarin het Activiteitenbesluit (formeel: Besluit algemene Regels inrichtingen milieubeheer). Een stukje achtergrondkennis:
 - a. Dit besluit is direct van toepassing wanneer er omwonenden of weggebruikers maar ook bijvoorbeeld piloten worden gehinderd.
 - b. Gebruik wordt gemaakt van 'Richtlijn Lichthinder' van de commissie Lichthinder van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde. Dit (in november 2014 vernieuwde) document geeft richtlijnen voor wanneer licht van onder andere reclame, terreinen en aanstraling van gebouwen hinderlijk is.
 - c. Waar nodig kan de gemeente metingen uitvoeren bijvoorbeeld aan gevels, reclamebakken of armaturen. De Richtlijn Lichthinder geeft in detail aan hoe hieraan gemeten en gerekend kan worden in diverse situaties.
 - d. In sommige gevallen is er geen hinder voor een directe gebruikersgroep, maar wordt een belangrijk stuk landschap/natuur verstoord door verlichting. Het Activiteitenbesluit kan alleen worden benut 'ter bescherming van duisternis en het donkere landschap' wanneer het gebied wordt aangewezen door middel van een verordening, bestemmingsplan of beleidsregel. In dat geval kan met een maatwerkvoorschrift een maatregel of voorziening worden opgelegd. De gemeente neemt deze mogelijkheid in overweging wanneer zich dergelijke situaties voordoen ook al blijft de voorkeur bij het in overleg treden en maatregelen op basis van vrijwilligheid. Zie ook de laatste alinea onderaan paragraaf c (buitengebied).

c. Buitengebied: bedrijfsmatige en particuliere verlichting

Bedrijven maar ook particulieren in het buitengebied verlichten hun terrein, hun woning en eventuele andere gebouwen. Ook is er verlichting voor specifieke functies zoals bij paardenbakken en in open stallen. Verlichting kan dominant zijn in het vaak van nature donkere en soms zeer open landschap, zeker wanneer de lampen fel zijn en het armatuur het licht niet goed richt. Afhankelijk van de functie is uitschakeling in de nachtelijke uren mogelijk, al dan niet met aanschakelen op basis van aanwezigheidsdetectie.

Acties als stimulator

1. De gemeente zal het beeldend beleidsplan presenteren bij diverse stakeholders zoals LTO en groene organisaties
2. Bij energiescans ook element lichthinder/vervuiling meenemen.
3. Besproken wordt welke verbetermogelijkheden de partijen zelf zien waar geen grote investeringen voor nodig zijn. Denk aan tijdig licht uitschakelen, de lamp anders richten, dimmen, aanwezigheidsdetectie, een lager vermogen lamp of een andere lichtkleur gebruiken en afscherming richting het landschap met bijvoorbeeld groen of goed geplande positionering van gebouwen.
4. Qua open stallen wordt het in 2015 gestarte project met eigenaren van verlichte stallen o.l.v. LTO Salland voortgezet en uitgebreid naar ondernemers die geen lid zijn van LTO Salland. Hierbij worden adviezen geven over hoe een stal op de juiste wijze verlicht kan worden op het gebied van de hoeveelheid licht, richting van het licht, armaturen niet van buitenaf zichtbaar.
5. De gemeente presenteert het beeldend beleidsplan aan diverse andere partijen in het veld, zoals de milieufederatie, IVN, landgoedeigenaren. Besproken wordt of er sprake is van hinderlijke of onnodige lichtbronnen bij landgoederen, de terrein/woningverlichting van agrariërs en particulieren (inclusief paardenbakken), recreatiebedrijven. Besproken wordt wat een laagdrempelige aanpak is om deze lichtbroneigenaren te bereiken en bij dit thema te betrekken.

Acties als kadersteller

De acties als kadersteller zoals beschreven in hoofdstuk 6 ondersteunen de communicatieve en stimulerende aanpak van lichtbronnen in het buitengebied.

Inzetten van de Richtlijn ter voorkoming van Lichthinder

Wanneer er sprake is van een zeer hinderlijke lichtbron, en de gemeente en eigenaar kunnen op basis van vrijwilligheid niet tot een overeenkomst komen, dan resten er enkele mogelijkheden die de gemeente zal overwegen. De mogelijkheden hangen ervan af of er een omwonende/weggebruiker/piloot wordt gehinderd of dat het om de impact op natuur en landschap gaat. In alle gevallen wordt de richtlijn Lichthinder gebruikt voor de wijze van rekenen, meten en het beoordelen van de situatie met de daar gestelde grenswaarden. Nieuw daarin zijn de Upward Light Ratio en de uitstralingshoek. Deze zijn bruikbaar wanneer een grote impact qua uitstraling naar de hemel ofwel naar het omringende landschap waargenomen worden.